

Escriure sota els efectes de l'entusiasme:

Eulàlia Canal

Carles Sala

Mirant de conèixer dos autors

En ocasions, dels escriptors en sabem poc més del que llegim a les breus notes biogràfiques de les cobertes o de les pàgines finals d'un llibre, i aquests apunts aconsegueixen fer-nos venir ganes d'aprofundir en la seva manera de ser i de fer. Tot i que el panorama actual de la LIJ catalana donaria per escriure sobre un munt d'autors, la clariana que en els darrers temps s'han obert Eulàlia Canal i Carles Sala en aquest, diguem-ne, extens paisatge, justifica les línies que segueixen. Ho han fet amb determinació i així ho indica el baròmetre dels premis més prestigiosos del país, com ara l'«Atrapallibres», que va guanyar l'Eulàlia l'any 2007 amb *Un petó de mandarina*, premi del qual també va quedar finalista l'any 2008 amb *Un somni dins el mitjó*, i del qual en Carles és finalista en l'edició d'enguany amb *Cornèlius i el rebost d'impossibles*. Pretendre saber-ho tot d'ells seria presumptuós, és clar. Però conèixer-los una mica millor... En fi, hem repassat la seva obra publicada i hem parlat amb ells: la seva cordialitat i professionalitat han estat clau per fer aquesta aproximació.

Comencem amb algunes dades: l'Eulàlia va néixer a Granollers l'any 1963 i té tres fills, l'Ada, l'Ona i en Nil. És llicenciada en Psicologia Clínica i en l'actualitat exerceix de psicòloga alhora que escriu. En Carles va néixer el 1974 a Girona i és pare del Pep. Va estudiar Magisteri i ha compaginat la docència—que ha acabat deixant per motius personals—, l'artesanía i l'escriptura. La creació literària, l'element comú, ambdós la portaven gravada sota la pell: «*De ben petita—diu l'Eulàlia—ja tenia la dèria d'escriure. Escrivia els somnis i històries que tenia al cap, coses que pensava i sentia. Escriure, gairebé com una necessitat, una inquietud molt forta que em ve de molt endins. Sento que hi ha coses que no les puc dir de cap altra manera que així... en un poema o dins un conte*». I en Carles comenta: «*La llengua sempre ha estat un tema que m'ha atret. Vaig escriure la primera història i, com que m'ho vaig passar molt bé, des d'aleshores no he parat d'escriure. De fet, ara no m'explico com pot ser que m'hagués estat tant temps sense fer-ho!*» Així doncs, només calia que prenguéssin la forma de tatuatge.

Aquesta pulsio va aflorar gràcies als premis, una bona manera de donar-se a conèixer i d'aplanar el camí als autors novells, segons l'Eulàlia i en Carles. La primera distinció en l'haver de l'Eulàlia va ser el Premi Òmnium Cultural 1998 per *Andana blanca*, un llibre de poemes. El van seguir el Premi Ciutat d'Eivissa de Narrativa Infantil 2005 per *Qui enviava petons a l'Estrella*; el Premi Barcanova de LIJ 2006 per *Un petó de mandarina*; i el Premi «Atrapallibres» 2007, esmentat més amunt, pel mateix títol. El cas d'en Carles és singular, si més no quant a la cronologia: havent quedat finalista en diferents certàmens l'any 2007—Car-mesina, Junceda i Barcanova—, aconsegueix, en els dos anys següents, els premis més prestigiosos del país: el Premi Guillem Cifre de Colonya 2008 amb *Bona nit, Júlia*; el Premi El Vaixell de

Carles: «Qualsevol estímul pot ser bo. Fins i tot els somnis que recordo al matí. També les preguntes o hipòtesis que t'has fet sobre això que has vist o sentit. És allò de preguntar-te "t'imagines que...?". És un joc fantàstic.»

Vapor 2009 amb *El triomf d'en Polit Bonaveu*; el Premi Folch i Torres 2009 amb *Cornèlius i el rebost d'impossibles*; i el Premi Barcanova 2009 amb *Tramuntana a la granja*.

Des de la sinceritat

Els guardons avalen la producció d'aquests dos escriptors, sí però, premiades o no, les seves històries funcionen i això fa que no trobin gaires esculls a l'hora de publicar. Tot i la bona relació que diuen que mantenen amb les editorials, també ells han vist com determinats projectes els eren rebutjats. Segons l'Eulàlia: «Cada editorial té els seus criteris, les seves col·leccions i la seva línia de treball, i en general penso que hi ha poca flexibilitat en acceptar coses que se surten d'allò que tenen previst. Al principi, quan et diuen que no et publiquen un conte perquè no s'adiu amb els criteris editorials, et quedes sense entendre res. Penso que és important saber escoltar el que es mou, però si fas molt cas acabes escrivint condicionada, i això et pot bloquejar molt. Cal creure en el que fas i mantenir allò de la teva manera d'escriure que sents que ha de ser justament així.» Ambdós autors es mostren renuents a canviar allò que és substancial en l'obra, i aquest zel l'anteposen al desig de veure una història publicada. En Carles es qualifica de «gelós»: després d'haver repassat i tornat a repassar el que ha escrit, se li fa difícil acceptar canvis, i l'Eulàlia, tot i que es pot mostrar flexible, no sol acceptar canvis que puguin afectar l'essència del seu escrit, perquè el màxim responsable d'un text és qui el signa, l'autor.

Sabem que l'alè d'un conte no es troba únicament en el tema, però la veritat és que es tracta d'un dels elements fonamentals. Per això, els dos escriptors es posicionen afirmant que qualsevol tema es pot abordar, sempre que s'adapti al lector: «He topat moltes vegades —comenta l'Eulàlia— amb coses com: 'Això els nens no ho entendran!'. Però parteixo de la base que els nens són intel·ligents i sempre els arriba alguna cosa més; una obra té moltes capes i cadascú arriba fins on pot, o on vol. La lectura ha de ser rica i aportar coses noves». I en Carles afirma que «no cal deixar de parlar-los de temes considerats una mica complicats per si de cas els sobrepassen,

sinó més aviat intentar plantejar aquests temes de manera que finalment arribin al lector. I això sovint ens fa més mandra als adults que no pas als infants». Moment de reflexió.

A la recerca de les claus d'un èxit

Dèiem que les seves històries funcionen i és així, en part, pel talent dels seus autors. Però també hi ha l'esforç —«un grapat d'hores de treball», diu en Carles—, uns altres aspectes que ara mirarem de desgranar i, per què no, una proporció indeterminada de quelcom indefinible, que s'inscriu en els seus particulars universos creatius. D'aquests aspectes, destacar-ne els arguments que, ben enfilats per Canals i Sala, desperten interès i connecten amb els lectors perquè la ficció parteix d'una realitat que els és pròxima i perquè els personatges que els habiten viuen conflictes propis del seu món. La curiositat infantil troba reflex en aquests escriptors, esperonant-los i obligant-los a capbussar-se molt més enllà de l'espurna que hi ha a l'origen de la seva ficció. I, a l'hora d'atrapar el lector i de sostenir-ne l'atenció, tres ingredients: una arrencada eficaç, la creació i dosificació d'expectatives i un estar per les petites coses.

Desvetllar algunes de les infinites capacitats dels infants, la d'intuir, la d'imaginar, la de sentir-se com un explorador —en especial d'aspectes intangibles, com ara les emocions—, la de sorprendre's... Aquest és un dels fils que els dos autors saben moure amb perícia perquè ho

fan sense, com diu en Carles, «donar-los tot mastegat». Cal entretenir, per descomptat, però magre favor per al lector infantil si no se l'enfronta mai a cap repte —i consegüent eufòria— i si cap de les seves lectures no comporta una mena d'iniciació. Però cal entendre també el seu enuig si descobreix que més enllà del llibre hi ha un adult amb ganes d'alliçonar-lo. No, no és senzill trobar l'equilibri just. «Dono importància —argumenta en Carles— al fet que la història diverteixi el lector, que l'atraci. I per intentar aconseguir-ho jugo amb l'argument, la trama, els personatges, i sovint aprofito per intentar transmetre algun valor o fer alguna reflexió que, de tant en tant, no fa cap mal». I l'Eulàlia afegeix: «M'importa expressar els sentiments més profunds i íntims dels meus personatges, aquells que sovint ens callem o són difícils d'expressar, les petites bogeries o rareeses i, després, la veu, com sona la història, la música de les paraules.»

La música de les paraules, diu l'Eulàlia. I encara: «De petita em fixava en com sonaven les paraules i era una cosa que em fascinava. Sempre explico als infants que les paraules llegendes en veu alta fan música i que si alguna cosa no està ben escrita, quan la llegeixes en veu alta sents com desafina.» Aquesta sonoritat, aquesta cadència, es cospa en els seus contes i també en els d'en Carles. Coneixen el potencial del llenguatge, tant comunicatiu com sensorial, i utilitzen aquest material sensible amb l'energia vital pròpia de tot acte creatiu: modifiquen els significats amb la força de la metàfora, fan associacions i girs sorprenents, encunyen nous

vocables... En fi, a les seves mans la paraula esdevé juganera, evocadora, creadora d'imatges, més enllà del seu sentit inicial. En Carles així ho entén quan afirma que de la seva manera d'escriure en destacaria els jocs de paraules, els diàlegs i l'humor. I, recuperant el tema de la complicitat: ¿que potser no són l'adaptació a diferents registres i una certa flexibilitat en l'ús de la llengua, uns elements que reforcen la identificació dels nens i nenes amb els personatges i, per tant, en la història?

La manera de fer d'un remet a la de l'altra, però seria simplista creure que les seves veus sonen igual. Els llibres d'en Carles respiren el seu entusiasme, i el seu to volgudament desfadat deixa entrellucar les seves inquietuds «*en les històries sovint hi surten elements que m'atrauen (natura, humor...), actituds que reconec en mi o en gent que m'envolta, crítiques que acostumo a fer...*». Els diàlegs, plens d'enginy, l'ajuden a construir els personatges i empenyen la narració amb agilitat i vitalitat. Destaca la seva capacitat per engendrar noms propis a partir de relacions diverses, ja siguin onomatopeïques o semàntiques. Encomana optimisme, i la paraula avorriment no sembla tenir lloc ni en el seu món ni en els mons que recrea. I, com ell mateix diu, per recrear-los: «*Qualsevol estimul pot ser bo. Fins i tot els somnis que recordo al matí. També les preguntes o hipòtesis que t'has fet sobre això que has vist o sentit. És allò de preguntar-te "t'imagines que...?". És un joc fantàstic.*» Doncs ja està dit: per passar una bona estona amb una lectura estimulante, la seva obra —a part de la ja esmentada més amunt— es completa amb *Flairosa, la bruixa dels sabons* (2008), *Sóc com sóc* (2008), *En Jaumet busca escola* (2009), *Sóc un ós* (2010) i un parell de contes publicats a *Cavall Fort*.

I pel que fa a l'obra de l'Eulàlia, s'hi descobreix una autora que es lliura en cada línia, que té «urgències» expressives que precisen ser exterioritzades, com si fossin troballes que han de veure la llum. Les emocions, estats passatgers i difícilment identificables pels infants, les fa evidents amb tacte i també amb una bona dosi d'un humor efectiu. «*Quan escric m'agrada parlar de coses que realment em toquen i m'importen, a mi o a gent propera, no puc escriure sobre coses que em resulten llunyanes o no m'interessen. El dia a dia és important, però penso que qualsevol cosa, si tens la ment desperta, et pot aportar idees, pot desencadenar una història. El contacte directe amb els nens és important, però potser l'essencial és saber connectar amb el nen o la nena que portes dins. Jo el tinc sempre molt present.*» Per conèixer la seva literatura, sensible i divertida alhora, es pot recórrer, al marge de les obres ja citades, a *Emocions i Sentiments* (2003), *Les set dents de la Palangana* (2005), *Un cargol fabulantàstic* (2009), *L'arbre de les històries* (2009), *Sota el coixí... una porta* (2010), *El fantasma de casa el avis* (2010), *La pluja als llavis* (2010) i *La Palangana i el cas de l'àvia Hortènsia* (2010).

Pròxims, molt pròxims

Sumen, entre tots dos, una bona llista de títols. Continuen treballant, per descomptat, pensant que s'ha de seguir buscant noves maneres de dir, que no hi ha dues veus iguals al món i que malgrat que se n'han escrit moltes, d'històries, encara n'hi ha moltíssimes més que no s'han escrit. Entre d'altres projectes, en Carles està a punt de veure publicat *El Rei Rodolí*, il·lustrat pel seu germà, amb qui ha viscut el fet creatiu de prop, ja que també escriu; l'Eulàlia, per la seva banda, està il·lusionada amb la imminent publicació de *Babalú, el nen que tenia un poema a la panxa*, tant pel fet que serà el seu primer conte que sortirà editat alhora en català, castellà i gallec, com perquè, a la pregunta de com creia que es fa un poema, el seu fill Nil va respondre que calia pensament, imaginació i esperança, aquesta última «perquè, mama, t'ho has de creure, que et sortirà».

I a l'espera de poder seguir la trajectòria d'aquests autors, mentre l'Eulàlia intenta «*compartir els bons moments amb els meus fills, la família i els amics; pensar i somiar, estar sola, practicar esport*», regalar-se «*el silenci, el mar i les onades, una posta de sol, la nit i les estrelles i totes les formes d'art*» i en Carles també pensa «*gaudir de la natura, riure (si pot ser amb la gent que estimo), les paraules, l'artesanía (si pot ser amb pinyols d'alvocat), la xocolata (si pot ser, negra).* I fer d'escriptor, continuar passant-m'ho tant o més bé que ara, arribar a força lectors (i agradar-los, és clar) i, posats a demanar, viure d'escriure. Per demanar, que no quedi», ens quedem amb una certesa: que per a ells, escriure és inevitable i que són conscients que fer-ho per a infants no és mai un acte innocu ja que, tot atiant la seva imaginació amb el soroll de la paraula, els han fet crear el llindar cap a un espai alhora íntim i ple de meravelles.

Eulàlia: «*De petita em fixava en com sonaven les paraules i era una cosa que em fascinava. Sempre explico als infants que les paraules llegides en veu alta fan música (...)*»

